

عوامل مؤثر بر شادابی و نشاط دانش آموزان از نظر دانش آموزان دبیرستان‌های استان ایلام

مرتضی دشتی^{۱*}، دکتر محمدعلی آذربایجانی^۲

تاریخ دریافت: ۹۱/۸/۲۷ تاریخ پذیرش: ۹۱/۹/۳۰

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، بررسی عوامل مؤثر بر شادابی و نشاط دانش آموزان از دیدگاه دانش آموزان دبیرستان‌های استان ایلام در سال تحصیلی ۹۰ - ۸۹ است. نمونه آماری این پژوهش ۳۸۰ نفر از دانش آموزان مقطع متوسطه است که با استفاده از روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای خوشه‌ای انتخاب شده‌اند. روش پژوهش، از نوع توصیفی - پیمایشی، و ابزار اندازه‌گیری، پرسشنامه محقق ساخته بوده است. برای سنجش اعتبار پرسشنامه، از روش آزمون - آزمون مجدد استفاده شد. ضریب همبستگی بین نمرات آزمون با استفاده از آزمون مذکور ۰/۸۶ بوده است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از شاخص‌های آمار توصیفی و آزمون t تک‌متغیره و تحلیل واریانس چندمتغیره (مانوا) استفاده شد. در بررسی وضعیت میانگین عوامل مؤثر بر شادابی و نشاط از نظر دانش آموزان، مشخص شد که به ترتیب اولویت، هر چهار عامل امکانات آموزشی، جو سازمانی مدرسه، محتوای درسی و مشارکت در فعالیت کلاسی در ایجاد نشاط و شادابی دانش آموزان مؤثر است.

کلیدواژه‌ها: شادابی، جو سازمانی، نشاط.

مقدمه

بوده و ممکن است دیدگاه‌های مختلفی در پاسخ به آنها وجود داشته باشد. برای ایجاد جامعه سالم، به یک نظام آموزشی پویا، زنده و مترقی نیاز است، زیرا همه اصلاحات و فعالیت‌ها با اندیشه و تلاش انسان انجام می‌گیرد و وقتی که انسان صالح و سالم پرورش یابد، همه چیز به خوبی ساخته می‌شود. مدرسه به منزله خانه دوم دانش آموزان، جایی که این عزیزان بیشترین اوقات خود را پس از خانه در آن سپری می‌کنند، در شکل‌گیری فرایند تعلیم و تربیت آنان نقش بسزایی دارد. حتی برخی کارشناسان عرصه تعلیم و تربیت، اعتقاد دارند تأثیرپذیری دانش

از جمله هدف‌های اصلی آموزش و پرورش در هر جامعه‌ای، تربیت افراد سالم، قوی و بانشاط برای زندگی است. برای نیل به این هدف، محققان و پژوهشگران، مطالعات و طرح‌های تحقیقی فراوانی انجام داده‌اند که نتایج هریک از این مطالعات می‌تواند در پیشبرد اهداف تعلیم و تربیت، مؤثر و کارساز باشد. یک دسته از این تحقیقات، مطالعه درباره روش‌های ایجاد نشاط و شادابی در بین دانش آموزان است. نشاط چیست و به چه عواملی بستگی دارد؟ پاسخ به این سؤال، از دیرباز در مطالعات انسانی مورد توجه

نشاط انگیز در دانش آموزان مدارس راهنمایی شهر اصفهان از نظر مدیران و مربیان پرورشی»، نشان داد که عوامل روان‌شناختی، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی و سازمانی در مدرسه، در ایجاد شادمانی و نشاط دانش آموزان مؤثر است. نصحی (۱۳۸۲) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه بین میزان شادمانی و عوامل آموزشی دانش آموزان دبیرستانی شهرستان مبارکه»، به این نتیجه رسید که بین میزان شادمانی دانش آموزان با کیفیت روابط آنها با مدیر و مشاور مدرسه، امکانات و فضای فیزیکی مدرسه و سبک‌های رهبری حمایتی، موفقیت مدار و مشارکتی همبستگی معناداری وجود دارد. طباطبایی (۱۳۸۴) در پژوهشی با عنوان «بررسی میزان نشاط و شادابی در دانش آموزان و دبیران متوسطه و پیش‌دانشگاهی استان سمنان»، نشان داد که بین شادابی و نشاط با پیشرفت تحصیلی، رشته تحصیلی و جنسیت در دانش آموزان ارتباط معناداری وجود ندارد، ولی بین نشاط و شادابی با پایه تحصیلی و اوقات فراغت، همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. علاوه بر آن، بین نشاط و شادابی با سن همبستگی منفی معنادار وجود دارد. احمدی و عباسی (۱۳۸۳) در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر شادابی و نشاط دانش‌آموزان از دیدگاه دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲»، مشارکت دانش آموزان در فعالیت‌های کلاس و مدرسه، محتوای درسی مناسب، جو سازمانی مدرسه و امکانات آموزشی را از مهم‌ترین عوامل ایجاد نشاط در مدارس می‌دانند.

در تحقیقات اخیر، از روش‌ها و عوامل مختلفی برای ایجاد نشاط در مدارس نام برده می‌شود که از آن میان، می‌توان به عوامل نشاط‌انگیز محیطی و فیزیکی، عوامل نشاط انگیز فردی و طرح‌ها و برنامه‌های نشاط آور اشاره کرد. در این تحقیق نیز سعی شده است ضمن شناسایی عوامل ایجاد نشاط و شادابی

آموزان در حیطه مسائل آموزشی- پرورشی، در مدرسه، بیش از خانه است. آنچه باعث گسترش تعلیم و تربیت در بین دانش آموزان می‌شود، ویژگی‌ها، برنامه‌ها، نیروی انسانی و فضای حاکم بر مدارس است. نشاط و شادابی در مدرسه، یکی از عواملی است که می‌تواند دانش آموزان را به امر تعلیم و تربیت ترغیب کند، و ضمن گسترش سلامتی، زمینه لازم را برای کاهش آسیب‌ها و کجروی‌های اجتماعی و فردی آنان فراهم سازد (آل یاسین، ۱۳۸۰). وینهون^۱ (۱۹۹۳) معتقد است شادی، فعالیت فرد را برمی‌انگیزد، بر آگاهی او می‌افزاید، خلاقیت وی را تقویت می‌کند و باعث تسهیل روابط اجتماعی می‌شود. شادی همچنین مشارکت سیاسی را افزایش می‌دهد و موجب حفظ سلامتی و تاحدودی طول عمر افراد می‌شود. از سوی دیگر، شادی نقطه مقابل افسردگی است. برخی دانشمندان روان‌شناس، نشاط را به لذت‌ها و تمایلات ارضاشده مربوط می‌دانند و برخی معتقدند نشاط با رضایت افراد حاصل می‌شود. نشاط و شادمانی با واکنش‌های زیستی که حافظ سلامتی اند، ارتباط دارد (علی پور و همکاران، ۱۳۷۹). آرجایل^۲ (۲۰۰۱) بیان داشت که استراحت، آرامش، تغذیه مناسب و فعالیت‌های تفریحی در شادمانی افراد مؤثر است.

مطالعات و تحقیقاتی که در مورد شادابی و نشاط انجام شده است، نشان می‌دهد روش‌های مختلفی باعث ایجاد نشاط و شادمانی دانش آموزان می‌شود. به عنوان مثال، موسوکونی^۳ و امت^۴ (۲۰۰۳) در پژوهشی با عنوان «تأثیر محتوای درسی مناسب بر موفقیت»، نشان داد که محتوای درسی مناسب، علاوه بر تأثیر مستقیمی که بر نگرش دانش آموزان درباره راهکارهای موفقیت آمیز دارد، باعث می‌شود که آنها با یافتن روش‌های موفقیت، به اعتماد به نفس و خودباوری و نشاط دست یابند. دریکوندی (۱۳۸۱) در تحقیقی با عنوان «بررسی عوامل

1. Veenhoven, R.

2. Argyle, M.

3. Mosconi, J.

4. Emmett, J.

آموزان مقطع متوسطه استان در این شهرستان مشغول به تحصیل هستند، این شهرستان به عنوان یکی از حوزه‌های انتخاب نمونه آماری به صورت هدفمند انتخاب شد. در مرحله بعد، سایر شهرستان‌ها/مناطق برحسب حوزه‌های شمالی و جنوبی در استان، در چهار گروه قرار گرفت و به صورت تصادفی یک شهرستان/ منطقه و سپس از هر حوزه، دو مدرسه انتخاب شد. باتوجه به تراکم دانش آموزان شهرستان/ مناطق استان، برای هر حوزه، درصدی از حجم نمونه انتخاب شد. ابزار اندازه گیری این پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته با ۲۶ سؤال بسته پنج گزینه‌ای با طیف لیکرت بوده است که در سطح مقیاس رتبه‌ای قرار می‌گیرد. پاسخ آزمودنی‌ها به هریک از گزینه‌ها، از ۱ تا ۵ ارزشگذاری شد.

برای سنجش روایی پرسشنامه، از نظریات محققان و کارشناسان روان شناسی، علوم تربیتی و مدیریت آموزش و پرورش استان ایلام، و برای سنجش اعتبار آن، از روش آزمون - آزمون مجدد^۱ استفاده شد. ضریب همبستگی بین نمرات آزمون با استفاده از آزمون مذکور، ۰/۸۶ بوده است.

در این تحقیق، برای طبقه بندی و ترتیب داده‌ها از آمار توصیفی (فراوانی، درصد، درصد تجمعی، میانگین، انحراف معیار) و در سطح آمار استنباطی از آزمون t در گروه‌های همبسته، به منظور سنجش سؤالات اساسی تحقیق، و از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا) برای مقایسه عوامل مؤثر بر افزایش نشاط و شادابی دانش آموزان، باتوجه به ویژگی‌های دموگرافیک دانش‌آموزان (رشته تحصیلی) استفاده شد.

تمامی تجزیه و تحلیل‌های آماری با رایانه و برنامه نرم افزاری spss و Excel انجام شده است

مدارس متوسطه استان ایلام، راهکارهای لازم برای ایجاد محیطی آرام و بانشاط در مدارس اتخاذ شود؛ از این رو تحقیق حاضر برای بررسی این مسئله مهم طرح شده است که:

«عوامل مؤثر بر شادابی و نشاط دانش‌آموزان، از دیدگاه دانش آموزان دبیرستان‌های استان ایلام در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ کدام اند؟»

سؤال‌های پژوهش

۱. از نظر دانش‌آموزان، مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی تا چه اندازه در ایجاد نشاط و شادابی آنها مؤثر است؟
۲. از نظر دانش‌آموزان، محتوای درسی تا چه اندازه در ایجاد نشاط و شادابی دانش‌آموزان مؤثر است؟
۳. از نظر دانش‌آموزان، جو سازمانی مدرسه تا چه اندازه در ایجاد نشاط و شادابی دانش‌آموزان مؤثر است؟
۴. از نظر دانش‌آموزان، امکانات آموزشی تا چه اندازه در ایجاد نشاط و شادابی دانش‌آموزان مؤثر است؟

روش‌شناسی تحقیق

در این پژوهش، باتوجه به موضوع، ماهیت و هدف تحقیق، از روش تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش، شامل کلیه دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه استان ایلام در سال تحصیلی ۱۳۹۰ - ۱۳۸۹ است که براساس آمار اداره کل آموزش و پرورش استان ایلام ۳۹۹۳۴ نفر هستند. با استفاده از جدول مورگان (۱۹۷۰)، حجم نمونه آماری دانش‌آموزان این تحقیق ۳۸۰ نفر تعیین شد.

برای تعیین نمونه آماری تحقیق از روش نمونه گیری چندمرحله‌ای خوشه‌ای استفاده می‌شود. باتوجه به اینکه شهرستان ایلام مرکز استان است و حدود ۴۰ درصد از دانش

جدول ۱. توزیع فراوانی و درصد آماری به تفکیک پایه تحصیلی

پایه تحصیلی	فراوانی	درصد
اول	۱۸۸	۴۹/۵
دوم	۷۵	۱۹/۷
سوم	۶۸	۱۷/۹
پیش دانشگاهی	۴۹	۱۲/۹
جمع	۳۸۰	۱۰۰

جدول ۲. توزیع فراوانی و درصد آماری به تفکیک رشته تحصیلی

رشته تحصیلی	فراوانی	درصد
ریاضی	۴۹	۱۲/۸
تجربی	۸۷	۲۲/۹
انسانی	۵۶	۱۴/۸
سال اول عمومی	۱۸۸	۴۹/۵
جمع	۳۸۰	۱۰۰

براساس یافته های جدول ۱، ۴۹/۵ درصد دانش آموزان شرکت کننده در این پژوهش، پایه اول، ۱۹/۷ درصد پایه دوم، ۱۷/۹ درصد پایه سوم، و ۱۲/۹ درصد پیش دانشگاهی بوده اند.

براساس یافته های جدول ۲، ۱۲/۸ درصد دانش آموزان شرکت کننده در این پژوهش، رشته ریاضی، ۲۲/۹ درصد رشته تجربی، ۱۴/۸ درصد رشته انسانی و ۴۹/۵ درصد سال اول عمومی بوده اند.

جدول ۳. توزیع فراوانی و درصد پاسخ به سؤال های مربوط به مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی از نظر دانش آموزان

میانگین	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	هر یک از عوامل زیر تا چه اندازه در ایجاد شادابی و نشاط دانش آموزان مؤثر است؟
۲/۸۷	۱۲۲	۹۶	۹۹	۳۷	۲۶	مشارکت در تهیه وسایل کمک آموزشی
۲/۷۶	۶۸	۶۳	۱۷۸	۳۶	۳۵	مشارکت و تعامل دانش آموزان قوی و ضعیف در جهت افزایش یادگیری
۲/۷۴	۸۰	۱۰۹	۱۱۲	۵۴	۲۵	مشارکت در مدیریت و امور اجرایی کلاس
۲/۶۸	۱۳۲	۶۶	۶۸	۵۶	۵۸	مشارکت در تهیه نمونه سؤالات امتحانی جهت استفاده احتمالی معلمان
۲/۵۸	۹۷	۷۲	۱۰۴	۷۱	۳۶	مشارکت در انجام آزمایش های درسی
۲/۵۴	۱۰۷	۷۳	۷۳	۶۷	۶۰	مشارکت در انتخاب دانش آموز ممتاز
۲/۳۴	۸۰	۸۲	۱۰۶	۶۲	۵۰	مشارکت در ارزشیابی از دبیران

یافته های جدول ۳ نشان می دهد که بیشترین میانگین به دست آمده در مورد سؤال های مربوط به مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی، به مشارکت در تهیه وسایل کمک آموزشی

با ۲/۹۱ و کمترین میانگین به مشارکت در ارزشیابی از دبیران با ۲/۳۹ مربوط بوده است.

جدول ۴. مقایسه میانگین نمره مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی در ایجاد نشاط و شادابی دانش‌آموزان با نمره ملاک (۳)

پرسش ۱	N	Mean	S	Se خطای میانگین	Mean Difference	df	t محاسبه شده	ارزش P	تفسیر
مشارکت در فعالیت کلاسی	۳۸۰	۲/۶۳۵۳	۰/۸۳۷۳۱	۰/۰۴۲۹۵	-۰/۳۶۴۶۶	۳۷۹	۸/۴۹۰	۰/۰۰۱	معنی‌دار است

از آنجا که t مشاهده شده در جدول ۴ از مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر است، ارزش P معنی‌دار است؛ در نتیجه، مشارکت در فعالیت کلاسی، بیش از حد متوسط در ایجاد نشاط و شادابی دانش‌آموزان مؤثر است.

جدول ۵. توزیع فراوانی و درصد پاسخ سؤال‌های مربوط به محتوای درسی

میانگین	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	هر یک از عوامل زیر تا چه اندازه در ایجاد شادابی و نشاط دانش‌آموزان مؤثر است؟
۲/۹۱	۱۱۶	۹۳	۱۰۰	۵۰	۲۱	تناسب حجم دروس با زمان تعیین شده برای آموزش دانش‌آموزان
۲/۸۹	۸۹	۹۰	۱۱۶	۴۶	۳۹	امکان کاربرد عملی دروس در زندگی روزمره
۲/۸۹	۶۵	۷۶	۱۲۳	۶۲	۵۴	وجود رابطه و پیوستگی بین مطالب کتاب‌های درسی
۲/۸۱	۵۴	۶۴	۱۵۸	۷۹	۲۵	تناسب مطالب درسی با استعداد و توانایی دانش‌آموزان
۲/۷۰	۸۸	۶۶	۱۰۸	۶۶	۵۲	کمک به رشد خلاقیت با تهیه مطالب درسی مفید
۲/۶۲	۹۴	۸۱	۸۸	۷۹	۳۸	استفاده از مطالب جذاب در کتاب‌های درسی
۲/۳۹	۶۵	۷۵	۱۲۳	۷۱	۴۶	تنظیم مطالب درسی از ساده به مشکل

یافته‌های جدول ۵ نشان می‌دهد که بیشترین میانگین به‌دست آمده در مورد سؤال‌های مربوط به محتوای درسی، به تناسب حجم دروس با زمان تعیین شده برای آموزش دانش‌آموزان با ۲/۹۱، و کمترین میانگین به تنظیم مطالب درسی از ساده به مشکل در ابتدای سال تحصیلی با ۲/۳۹ مربوط بوده است.

جدول ۶. مقایسه میانگین نمره محتوای درسی در ایجاد نشاط و شادابی دانش‌آموزان با نمره ملاک (۳)

پرسش ۲	N	Mean	S	Se خطای میانگین	Mean Difference	df	t محاسبه شده	ارزش P	تفسیر
محتوای درسی	۳۸۰	۲/۷۴۴۹	۰/۸۳۸۵۰	۰/۰۴۳۰۱	-۰/۲۵۷۱۴	۳۷۹	۵/۹۷۸	۰/۰۰۱	معنی‌دار است

از آنجا که t مشاهده شده در جدول ۶ از مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر است، ارزش P معنی‌دار است؛ در نتیجه، محتوای درسی، بیش از حد متوسط در ایجاد نشاط و شادابی دانش‌آموزان مؤثر است.

جدول ۷. توزیع فراوانی و درصد پاسخ سؤال‌های مربوط به جو سازمانی مدرسه

هر یک از عوامل زیر تا چه اندازه در ایجاد شادابی و نشاط دانش‌آموزان مؤثر است؟	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین
داشتن رفتار گرم و صمیمی کارکنان مدرسه	۴۳	۵۵	۱۱۰	۵۹	۱۱۳	۳/۵۹
	۱۱/۳	۱۴/۵	۲۸/۹	۱۵/۵	۲۹/۷	
استفاده از دانش‌آموزان در اداره مدرسه و فعالیت‌های فوق‌برنامه	۳۱	۷۱	۸۴	۸۳	۱۱۱	۲/۸۱
	۸/۲	۱۸/۷	۲۲/۱	۲۱/۸	۲۹/۲	
استفاده از مشاوران متخصص برای حل مشکلات دانش‌آموزان	۴۸	۲۰	۹۳	۷۷	۸۶	۲/۸۰
	۱۲/۶	۲۰/۰	۲۴/۵	۲۰/۳	۲۲/۶	
ارتباط دوستانه بین معلمان، مسئولان مدرسه و دانش‌آموزان	۴۹	۷۵	۹۷	۷۴	۸۵	۲/۶۲
	۱۲/۹	۱۹/۷	۲۵/۵	۱۹/۵	۲۲/۴	
آشناکردن دانش‌آموزان با مقررات و قوانین مدرسه در ابتدای سال تحصیلی	۱۳۱	۹۵	۶۹	۳۷	۴۸	۲/۵۵
	۳۴/۵	۲۵/۰	۱۸/۲	۹/۷	۱۲/۶	

یافته‌های جدول ۷ نشان می‌دهد که بیشترین میانگین به‌دست‌آمده در مورد سؤال‌های مربوط به جو سازمانی، به داشتن رفتار گرم و صمیمی کارکنان مدرسه با ۳/۵۹، و کمترین میانگین به آشناکردن دانش‌آموزان با مقررات و قوانین مدرسه در ابتدای سال تحصیلی با ۲/۵۵ مربوط بوده است.

جدول ۸. مقایسه میانگین نمره جو سازمانی مدرسه در ایجاد نشاط و شادابی دانش‌آموزان با نمره ملاک (۳)

پرسش ۳	N	Mean	S	Se خطای میانگین	Mean Difference	df	t محاسبه شده	ارزش P	تفسیر
جو سازمانی مدرسه	۳۸۰	۲/۸۷۳۷	۰/۹۶۹۹۷	۰/۰۴۹۷۶	-۰/۱۲۶۳۲	۳۷۹	۲/۵۳۹	۰/۰۰۱	معنی‌دار است

از آنجا که t مشاهده شده در جدول ۸ از مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر است، ارزش P معنی‌دار است؛ در نتیجه، جو سازمانی مدرسه، بیش از حد متوسط در ایجاد نشاط و شادابی دانش‌آموزان مؤثر است.

جدول ۹. توزیع فراوانی و درصد پاسخ سؤال‌های مربوط به امکانات آموزشی

میانگین	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	هر یک از عوامل زیر تا چه اندازه در ایجاد شادابی و نشاط دانش‌آموزان مؤثر است؟
۳/۹۸	۳۲۱	۱۸	۲۱	۴	۱۶	وجود سالن ورزشی سرپوشیده و مجهز در مدرسه
	۸۴/۵	۴/۷	۵/۵	۱/۱	۴/۲	
۳/۱۳	۲۳۵	۶۵	۴۳	۲۰	۱۷	دسترسی به تجهیزات اینترنتی در مدرسه
	۶۱/۸	۱۷/۱	۱۱/۱	۵/۳	۴/۵	
۲/۹۳	۱۹۹	۷۹	۶۴	۱۸	۲۰	استفاده از رنگ‌های مناسب و زیبا در مدرسه
	۵۲/۴	۲۰/۸	۱۶/۸	۴/۷	۵/۳	
۲/۹۷	۱۷۳	۸۱	۶۵	۳۰	۳۱	ایجاد و افزایش فضای سبز در محیط مدرسه
	۴۵/۵	۲۱/۳	۱۷/۱	۷/۹	۸/۲	
۲/۶۵	۱۲۳	۹۱	۹۶	۳۸	۳۲	استفاده از وسایل گرمایشی و سرمایشی و تهویه مناسب در مدرسه
	۳۲/۴	۲۳/۹	۲۵/۳	۱۰/۰	۸/۴	
۲/۴۸	۱۴۷	۹۵	۸۴	۳۰	۲۴	زیباسازی و استفاده از نور در کلاس‌ها
	۳۸/۷	۲۵/۰	۱۷/۱	۷/۹	۶/۳	
۲/۱۱	۷۵	۴۲	۸۴	۷۷	۱۰۴	مجهز بودن مدرسه به آزمایشگاه، کتابخانه و نمازخانه
	۱۹/۷	۱۱/۱	۲۲/۱	۲۰/۳	۲۶/۸	

مدرسه با ۳/۹۸، و کمترین میانگین به مجهز بودن مدرسه به آزمایشگاه، کتابخانه و نمازخانه با ۲/۱۱ مربوط بوده است.

یافته‌های جدول ۹ نشان می‌دهد که بیشترین میانگین به‌دست‌آمده در مورد سؤال‌های مربوط به امکانات آموزشی، به وجود سالن ورزشی سرپوشیده و مجهز در

جدول ۱۰. مقایسه میانگین نمره امکانات آموزشی در ایجاد نشاط و شادابی دانش‌آموزان با نمره ملاک (۳)

تفسیر	P	ارزش	t محاسبه شده	df	Mean Difference	Se خطای میانگین	S	Mean	N	پرسش (۴)
معنی‌دار است	۰/۰۰۱		۲/۶۸۹۸	۳۷۹	-۰/۱۲۱۵	۰/۰۴۵۱۸	۰/۸۸۰۶۵	۲/۸۷۸۵	۳۸۰	امکانات آموزشی

آموزشگاهی، بیش از حد متوسط در ایجاد نشاط و شادابی دانش‌آموزان مؤثر است.

از آنجا که t مشاهده‌شده در جدول ۱۰ از مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر است، ارزش P معنی‌دار است؛ در نتیجه، امکانات

جدول ۱۱. مقایسه میانگین نمره عوامل مؤثر بر شادابی و نشاط از نظر دانش آموزان با توجه به رشته تحصیلی

عوامل	منبع تغییرات	مجموع مربعات	df	میانگین مربعات	F	P	تفسیر
مشارکت	بین گروهی	۱۴/۳۹۹	۳	۴/۸	۷/۱۸	۰/۰۰۱	معنی‌دار است
	درون گروهی (خطا)	۲۵۱/۳۱۴	۳۷۶	۰/۶۶			
	کل	۲۶۵/۷۱۳	۳۷۹				
محتوای درسی	بین گروهی	۲۲/۰۲۶	۳	۷/۳۴	۱۱/۲۹	۰/۰۰۱	معنی‌دار است
	درون گروهی (خطا)	۲۴۴/۴۳۹	۳۷۶	۰/۶۵			
	کل	۲۶۶/۴۶۵	۳۷۹				
جو سازمانی	بین گروهی	۴۳/۰۴۰	۳	۱۴/۳۴	۱۷/۲۰	۰/۰۰۱	معنی‌دار است
	درون گروهی (خطا)	۳۱۳/۵۳۷	۳۷۶	۰/۸۳			
	کل	۳۵۶/۵۷۷	۳۷۹				
امکانات آموزشی	بین گروهی	۶/۷۶۸	۳	۲/۲۵۶	۲/۹۵۴	۰/۰۰۱	معنی‌دار است
	درون گروهی (خطا)	۲۸۷/۱۶۲	۳۷۶	۰/۷۶۴			
	کل	۲۹۳/۹۳۰	۳۷۹				

همکاران (۱۹۹۲) همخوانی دارد. آنها نشان دادند که فعالیت‌های اجتماعی و گروهی با میزان نشاط افراد ارتباط دارد. نتایج این تحقیق همچنین با یافته‌های آرجایل (۲۰۰۱) که عوامل ایجاد نشاط در افراد را بررسی کردند و نیز با یافته‌های تالبوت و فلمینگ (۲۰۰۳) که نقش بافت اجتماعی و آموزش‌های ویژه در حل مشکلات روحی نوجوانان را بررسی کردند، همخوانی دارد. در این پژوهش مشاهده شد که شرکت دانش آموزان در فعالیت‌های کلاسی در شادابی و نشاط آنها مؤثر است. گرچه معلم بیشترین مسئولیت را در مورد تدریس، کنترل و ایجاد انگیزه

براساس یافته‌های جدول ۱۱، F مشاهده شده در عوامل مشارکت (۷/۱۸)، محتوای درسی (۱۱/۲۹)، جو سازمانی (۱۷/۲۰) و امکانات آموزشی (۲/۹۵) در سطح معنادار است؛ در نتیجه، بین نظرهای دانش آموزان با توجه به رشته تحصیلی تفاوت وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های حاصل از پرسشنامه نشان داد که مشارکت در فعالیت‌های کلاسی بیش از حد متوسط در شادابی و نشاط دانش آموزان مؤثر است. نتایج این تحقیق با یافته‌های کوپر و

سازمانی مدرسه در ایجاد نشاط و شادابی دانش آموزان تأثیر دارد. نتایج به دست آمده از پژوهش نصحی (۱۳۸۲) هم نشان داد که بین شادمانی و عوامل آموزشگاهی (جو سازمانی) رابطه وجود دارد.

فضا یا جو مثبت، محیطی است که فرد در آن احساس تعلق، مهارت، توانمندی و هدف دار بودن می‌کند. در چنین فضایی است که به دانش آموز نه تنها به عنوان یک فراگیر بلکه به عنوان انسانی که با همه انسان‌های دیگر فرق و ویژگی‌های منحصر به فردی دارد، احترام گذاشته می‌شود. جو مدرسه اگر خشک و بی روح باشد، موجب می‌شود دانش آموزان رؤیایی شوند؛ برعکس، هرچه محیط آموزشی مناسب‌تر و دلپذیرتر باشد، دانش آموز به موضوع درس بیشتر علاقه‌مند می‌شود و یادگیری پرمثمرتر انجام می‌گیرد. در چنین شرایطی، دانش آموزان به این نتیجه می‌رسند که برای درست زندگی کردن باید به مدرسه بروند.

یافته‌های حاصل از پرسشنامه دربارهٔ عامل امکانات آموزشگاهی نشان داد که این عامل هم بیش از حد متوسط در شادابی و نشاط دانش آموزان تأثیر دارد. نتایج این تحقیق با یافته‌های کیوسلوسکی^۱ (۲۰۰۲) همخوانی دارد. آنها نشان دادند که کیفیت امکانات آموزشگاهی بر میزان شادکامی و نحوه عملکرد دانش آموزان مؤثر است. نتایج به دست آمده همچنین با پژوهش نصحی (۱۳۸۲) و حکیمی (۱۳۸۳) که نشان دادند بین امکانات آموزشگاهی و شادابی دانش آموزان رابطه وجود دارد، همخوانی دارد.

دانش آموزان به محرک‌هایی که نشانه‌های زیبایی و سرزندگی و شادابی در آنها است، تمایل و علاقه بیشتری نشان می‌دهند؛ لذا ایجاد نشاط و شادابی در مدرسه، از مدخل ورودی تا داخل کلاس‌های درس، اهمیت زیادی دارد. شاداب سازی فضای فیزیکی مدرسه، با بهبود امکانات و تجهیزات آموزشگاهی و تخصیص اعتبارات و منابع لازم جهت ایجاد و توسعه این امکانات، موجب می‌شود کارآیی، یادگیری و آرامش

و نشاط در کلاس دارد، دانش آموزان نیز در تصمیم‌گیری‌های مربوط به سازماندهی کلاس باید مشارکت داشته باشند. مشارکت، تعامل و همکاری دانش آموزان در فعالیت‌های مربوط به سازماندهی کلاس، به ایجاد احساس مالکیت بر کلاس در دانش آموزان منجر می‌شود؛ در نتیجه، دانش آموزان به کلاس خود مباحثات و درقبال آن احساس مسئولیت بیشتری می‌کنند. این امر، ضمن افزایش اعتماد به نفس و شادابی دانش آموزان، زمینه گسترش فرایند یاددهی - یادگیری را فراهم می‌آورد.

یافته‌های حاصل از پرسشنامه در مورد عامل محتوای درسی نشان داد که این عامل بیش از حد متوسط در شادابی و نشاط دانش آموزان مؤثر است. نتایج این تحقیق در این زمینه با یافته‌های موسوکونی (۲۰۰۳) که تأثیر محتوای درسی مناسب بر موفقیت را بررسی کرد، و نیز با نتایج به دست آمده از پژوهش احمدی و عباسی (۱۳۸۳) که تأثیر محتوای درسی بر شادابی و نشاط دانش آموزان را بررسی کردند، همخوانی دارد.

محتوای درسی، یکی از اساسی‌ترین مؤلفه‌های آموزش است که همواره با دانش آموزان در ارتباط است. معلم هم از ارکان و پایه‌های آموزش است اما همیشه و در هر زمان با دانش آموز در ارتباط نیست. معلم در واقع رابط بین دانش آموز و محتوای درسی است؛ ولی محتوای درسی و متون آموزشی همواره می‌تواند در کنار دانش آموز باشد، یعنی دانش آموز هر وقت بخواهد می‌تواند با آن ارتباط برقرار کند. از این رو، جذاب کردن محتوای درسی بیش از هر چیز دیگر ضروری است؛ همچنین، برنامه ریزان آموزش و پرورش باید محتوای درسی را به گونه‌ای تدوین کنند که ضمن امکان کاربرد عملی در زندگی روزمره، زمینه ساز پویایی و رفتار خلاقانه در دانش آموزان باشد.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها در مورد عامل جو سازمانی مدرسه نشان داد که این عامل نیز بیش از حد متوسط در شادابی و نشاط دانش آموزان مؤثر است. نتایج این تحقیق با یافته‌های دریکوندی (۱۳۸۱) همخوانی دارد. آنها نشان دادند که جو

علی‌پور، ا.؛ نوربالا، ا.؛ اژه‌ای، ج.؛ مطیعان، ح. ۱۳۷۹. «شادکامی و عملکرد ایمنی بدن»، مجله روان‌شناسی، سال چهارم، ش ۳، ص ۲۳۳-۲۱۹.

نصوحی، محمد. ۱۳۸۲. بررسی رابطه بین میزان شادمانی و عوامل آموزشی دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان مبارکه (پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان).

Argyle, M. 2001. "The Psychology of Happiness", in: Cheng, H. & Furnham, A., 2002, *Personality, Self-esteem, and Demographic Predictions of Happiness and Depression*.

Cooper, H.; Okamura, L.; & Gurka, V. 1992. *Social Activity and Subjective Well-being Personality and Individual Difference* 13(5), 573-583.

Kioslosky, J. L. 2002. "Happiness, How are environment effects our well-being and performance?", 03/05/1383, from <http://www.Clearing house Mwsc.edu. Manuscripts /292 asps>.

Mosoconi, J. and Emmett, J. 2003. "Effects of values clarification curriculum on high school students' definitions of success", 11/05/1383, from <http://www.Findarticles.com/p/articles/mimokoc/is-2-7-ai-112905221>.

Talbott, E. and Fleming, J. 2003. "The role of social contexts and special education in the mental health problems of urban adolescents", 01/06/1383, from <http://www.Findarticles.com/p/articles/mi-mohof/is-2-37-ai-10017715>.

Veenhoven, R. 1993. *The Utility of Happiness, Social Indicators Research* 20, 254-333.

روانی در دانش‌آموزان افزایش یابد.

با بررسی وضعیت میانگین عوامل مؤثر بر شادابی و نشاط از نظر دانش‌آموزان، معلوم شد که هر چهار عامل امکانات آموزشی، جو سازمانی مدرسه، محتوای درسی، و مشارکت در فعالیت کلاسی (به ترتیب اولویت) در ایجاد نشاط و شادابی دانش‌آموزان مؤثرند.

کتابنامه

آل‌یاسین، میترا. ۱۳۸۰. «شادی و نشاط در محیط مدرسه»، تربیت، ش ۱. احمدی، غلام‌رضا و عباسی، ناهید. ۱۳۸۳. «بررسی عوامل مؤثر بر شادابی و نشاط دانش‌آموزان از دیدگاه دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲»، مجموعه مقالات همایش تازه‌های تعلیم و تربیت.

حکیمی، ا. ۱۳۸۳. بررسی روش‌های ایجاد محیط شاداب و با نشاط در مدارس. انتشارات آموزش و پرورش استان تهران، منطقه ۱۶. دریکوندی، هدایت‌الله. ۱۳۸۱. بررسی عوامل نشاط‌انگیز در دانش‌آموزان مدارس راهنمایی شهر اصفهان از نظر مدیران و مربیان پرورشی (پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان).

سلطانیان، ن. ۱۳۸۴. بررسی وضعیت شادی و نشاط در دانش‌آموزان پیش-دانشگاهی شهر کرمانشاه در سال ۸۴-۸۳. اداره کل آموزش و پرورش استان کرمانشاه - شورای تحقیقات.

صافی، ع. ۱۳۷۳. مدیریت در آموزش و پرورش. انتشارات سمت. طباطبایی، س. ۱۳۸۴. بررسی میزان نشاط و شادابی در دانش‌آموزان و دبیران متوسطه و پیش‌دانشگاهی استان سمنان. اداره کل آموزش و پرورش استان سمنان - شورای تحقیقات.